
4. FEJLESZTÉSI KERESZTMODUL

ÉVSZAKOK–HÓNAPOK II.

KÉSZÍTETTE: DR. PÁLI JUDIT – KOVÁCS ÉVA – NOÉ KRISZTINA – VITÉZ GYÖNGYVÉR

MODULLEÍRÁS

4. FEJLESZTÉSI KERESZTMODUL. ÉVSZAKOK–HÓNAPOK II.

A modul célja	<ul style="list-style-type: none">– preventív célú képesség- és készségfejlesztés– tanulási nehézségek megelőzése, korrekciója– szociokognitív funkciók fejlesztése
Időkeret	45 perces foglalkozás, mely fokozatosan nehezedő egymásra épülő feladatokból áll, melyek egy-egy tanítási óra részeként is felhasználhatóak
Ajánlott korosztály	<ul style="list-style-type: none">– 2. osztály– illetve a gyermek esetleges részképesség-gyengeségeinek megfelelően később
Modulkapcsolódási pontok	Kapcsolódó modulok: Keresztmodulok, Fejlesztési Keresztmodulok, Fejlesztési Művészeti Modulok
A képesség-, készségfejlesztés fókuszai	<ul style="list-style-type: none">– motoros koordinációs folyamatok (mozgás tervezése, szervezése)– észlelési folyamatok (téri, idői tájékozódás, szeriális észlelési szerveződés: sor, sorozat, ritmus)– figyelmi folyamatok– emlékezeti folyamatok– gondolkodási folyamatok– beszéd és fogalmi gondolkodás folyamatai– testtudat kialakítását támogató funkciók– érzelmi, szociális és kapcsolati folyamatok

AJÁNLÁS, FEJLESZTÉSI CÉLOK

A sorozatalkotás, szeriális észlelési szerveződéstől a fogalmi gondolkodás fejlesztése felé mozgásos tevékenységek összekapcsolásával, ritmikus sorba rendezésén keresztül halad. Rövid, közép- és hosszú távú emlékezési folyamatokkal (kiemelten a munkaemlékezettel) erősíthetjük a téri tájékozódás és az időiség összetevőinek fejlődését.

A téri, idői tájékozottság fejlesztése része az általános tájékozottság egészének, így a téri, idői fogalmakhoz széles ismeretrendszer társul (évszakok, hónapok, évkör, hagyományok stb.).

TÁMOGATÓ RENDSZER

Keresztmodulok, Fejlesztési Keresztmodulok, Fejlesztési Művészeti Modulok

Tanulmány a „matematika kompetenciák fejlesztése célzott képesség-, készségfejlesztéssel” FKM és FMŰ modulokhoz

Páli Judit (1980)

A gondolkodási stratégia fejlődése és fejlesztési lehetőségei Bölcsész doktori disszertáció. Budapest, ELTE.

Páli Judit (1984)

Játék és gondolkodási stratégia In: Óvodai nevelés, 1984. 6., 7., 8. sz.

Páli Judit, Forgách Balázs (2005)

Diagnosztikus és korrekciós programcsomag, Pihenő mackók gyermekkártya Budapest, Kukucs Stúdió Játékműhely – Novum Kiadó.

Kagan, Spencer (2001)

Kooperatív tanulás Budapest, Önkonet.

Csillagszem Fejlesztő Általános Iskola

Prevenációs Programja

A matematika nehézségekkel/zavarokkal küzdő gyermekek fejlesztése matematika órán és azon kívül – Pedagógus-továbbképzés. Dyscalculiás, Dyslexiás Gyermekekért Alapítvány.

A matematika zavarokkal küzdő/fejlődési dyscalculiás gyermekek vizsgálata 18 éves korig – Pedagógus-továbbképzés. Dyscalculiás, Dyslexiás Gyermekekért Alapítvány.

ÉRTÉKELÉS

RENDSZERE:

A szöveges értékelésbe beépítetten (félév, év végén) a gyermek önmagához történő fejlődését figyelembe véve – a képességfejlesztés területére fókuszáltan.

IDEJE:

Minden tevékenység – módszertől függetlenül – ellenőrzéssel, értékeléssel zárul, hiszen az eredményességhez, hatékonysághoz elengedhetetlen az azonnali visszacsatolás.

SZEMÉLYE:

Az ellenőrzés, értékelés személye függ a tanítási-tanulási folyamat szervezési módjától.

1. A csoportban végzett munka ellenőrzésére ajánlott beiktatni:

a) a csoportos önellenőrzési, önértékelési módszert.

A közösen végzett munka csoportos önellenőrzése, közös szóbeli önértékelése az együttes felelősségvállalást, egymás segítségét, egymásrautaltságát eredményezi, mely a közösségtudat kialakításában, fejlesztésében játszik nagy szerepet.

b) egymás csoportos ellenőrzésére, értékelésére alkalmas módszert,

mely a csoportok közötti együttműködést, bizalmat erősíti. Egymás pozitív megerősítésével, az építő kritikák megfogalmazásával hozzájárul a csoportok közötti kommunikációhoz.

2. A páros munkák heterogén vagy homogén pár esetén is páros ellenőrzéssel, értékeléssel zárulnak.

a) Heterogén pár esetén

nagy hangsúlyt kap az egymásrautaltság, hiszen a tanulás során is erős a segítség, támogatás, és az ellenőrzés során is az egyik gyermek „kistanító” szerepet vállalva javít, dicsér, építő kritikát fogalmaz meg.

b) Homogén pár esetén

a kölcsönös támogatás kapja a főszerepet, az ellenőrzés, értékelés iránya kiegyenlített.

Önálló, egyéni, részben egyénre szabott, vagy individuális munka esetén szükséges:

a) önellenőrzés, értékelés

A gyermek saját munkáját ellenőrizve, a hibáit megfogalmazva önkritikát gyakorol, ezáltal személyisége, belső kontrollja fejlődik.

b) tanítói ellenőrzés, értékelés

Az ellenőrzés-értékelésnek e klasszikus formája külső, objektív kritikát vagy megerősítést fogalmaz meg.

MÓDSZERE:

A modul ellenőrzési rendszerének megfelelően (értékelő: a tanító és/vagy a gyermek)

Az ellenőrzési-értékelési mód megválasztásánál figyelembe kell venni az azt megelőző tanulásszervezést, tehát a páros vagy csoportos tevékenységet páros, csoportos ellenőrzés-értékelés zárja.

A modulban szereplő ellenőrzési, értékelési módok:

CSOPORTBEMUTATÓ SZUMMATÍV ÉRTÉKELÉSÉNEK SZEMPONTJAI

Záró minőségi és mennyiségi ellenőrzés, értékelés

Az értékelés három fő részből tevődik össze:

a) a csoportbemutatókat az osztály értékeli szempontjai:

- a bemutatóra szánt időkeret
- bemutató: tömör, tematikus, érthető, lényegre törő-e
- a bemutató után kérdés-felelet rész beiktatása csoportos észrevételek megvitatására

b) a csoport teljesítményéhez való egyéni hozzájárulásokat a csoporttársak értékelik.

A csoportos szóbeli értékelés szempontjai:

- a feladat érdekessége
- sikeres elvégzése, esetleges problémák megbeszélése
- a feladatvégzés hatékonysága
- az időkeret betartása
- egyenlő arányú részvétel megléte
- egyéni felelősségvállalás
- hangulat a csoporton belül.

FELADATKÜLDÉS – CSOPORTOS MINŐSÉGI ELLENŐRZÉS, ÉRTÉKELÉS

Minden csoport megadott sorrendben elküld egy kérdést (csoportkonszenzus után) a többi csoportnak, a helyes választ 1 perc múlva utánaküldik, a válaszoló csoport önellenőrzéssel ellenőrzi.

DIÁK KVARTETT

A módszer ismétlő, összefoglaló, rendszerező órátípusoknál, órarészleteknél használható.

Előkészítés: A tanár megszámozza a csoportokat, majd minden gyermek választ egy betűjelet (A, B, C, D stb.). A tanár ellenőrzi, hogy minden csoportban minden betűjelnek van-e gazdája.

1. lépés A tanár föltesz egy kérdést. Utasítás: „Győződjetek meg arról, hogy a csoport minden tagja tudja a helyes választ!”
2. lépés A diákok összedugják a fejüket, és megbizonyosodnak arról, hogy mindegyikük tudja a választ. Főlkészítik egymást a válaszadásra.
3. lépés A tanár véletlenszerűen kihúz egy betűjelet (A, B, C, D), s azok a diákok, akiknek ez a betűjele, átgondolják a választ, de már nem beszélhetnek csoporttársaikkal.
4. lépés A tanár véletlenszerűen kihúz egy számot (1, 2, 3, 4 stb., ahány csoport van), s annál a számú asztalnál ülő, az előbb kiválasztott betűjelű diák válaszol a kérdésre.
A vele azonos betűjelű, de másik csoportban dolgozó diákok kiegészíthetik választát.

MODULVÁZLAT

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
I. Ráhangolódás,* a feldolgozás előkészítése						
1.	<p>I.1.a) Trópusi eső 2 perc</p> <p>A gyermekek körben állnak. A tanár ismerteti a feladatot. Feladat: A tanár meghatározott sorrendben mutat egymás után hangot adó mozdulatokat, melyet a gyermekeknek egymást követve utánozni kell. A mozdulatok sorrendje:</p> <ul style="list-style-type: none"> – csend – két tenyér összedörzsölése – két kézzel csettintés – két comb ütögetése – tapsolás – két comb ütögetése – két kézzel csettintés – két tenyér összedörzsölése – csend <p>A mozdulatok egymás utáni (láncban történő) bemutatása egy trópusi eső (vihár) hangjára emlékeztet.</p>	<p>*mozgásutánzás, motoros koordináció, keresztezett mozdulat-kombináció, látási észlelés, tapintási és kinezetikus észlelés, téri irányok kódolása, felismerése, alkalmazása, téri, idői tájékozódás, ritmus, szeriális észlelési szerveződés, fantázia, képzelet, figyelmi folyamatok, figyelem tónusa reakcióidő, szabálytartás, sorrend visszafordíthatósága*</p>	<p>a mozdulatsor elemszámának csökkentése</p> <p>mozdulatok: egy kéz, két kéz egy comb, két comb a sorrend elemeinek száma kézmozdulat, comb-, más mozdulat együtt</p>	frontális	játék	

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
	<p>b) Tudatos csoportalakítás 3 perc 4 heterogén csoport alakítása</p> <p>A tanár ismerteti a feladatot: Az „évszakok–hónapok” feladatnál kiválasztott hónapfelelősök magukhoz veszik a hónaptáblákat és az évszakok szerint csoportba rendeződnek, majd leülnek a kijelölt asztalukhoz. Szimpátia alapján választanak magukhoz társakat úgy, hogy 4 csoport jöjjön létre.</p>	<p>* motoros koordináció, csoportmozgás, szabálytartás, szabálykövetés, fogalmi gondolkodás: általánosítás, konkretizálás, általános tájékozottság *</p>	<p>tanári segítséggel rendeződnek évszakok szerint</p>	<p>csoportalakítás</p>	<p>építkezés csoportvezetők köré</p>	<p>egy nagy kosárban a hónapok nevei kis táblákon</p>
	<p>c) Hónaptáblacsere 4 perc</p> <p>A csoportok eredeti hónapfelelősei továbbadják (az ülőknek) az óramutató járásának megfelelően a következő csoportnak a hónaptáblákat. A csoport felelősöket választ – új hónaptábla-felelősök – szóvivő Azok lehetnek hónapfelelősök, akik eddig még nem voltak.</p>	<p>* mozgáskoordináció, mozgástervezés, mozgásszervezés az idő múlásának szeriális (szemléletes) érzékelése, érzékeltetése konszenzus*</p>	<p>könnyebb csoportmozgás</p>	<p>csoportkonszenzus</p>	<p>tudatos felelősválasztás</p>	<p>szerepkártyák</p>

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
II. Az új tartalom feldolgozása*						
1.	<p>II.1. Évszakok-hónapok 2x12 perc</p> <ul style="list-style-type: none"> - A csoport megnevezi az új hónaptáblákhoz tartozó évszakot, és sorba rendezi a hónapokat. - A tanító mond egy évszakot, ennek az évszaknak a hónapfelelősei elmondják sorrendben hónapnevüket. - Az óramutató járásával megegyezően a következő csoport ellenőríz. - Ha helyes a hónapok sorrendje, a hónaptáblát továbbadják a gyerekek. A tanító az idősorrendben rákövetkező hónapot szólítja, a feladat az előzővel megegyezik. Ez a folyamat addig tart, amíg minden csoporthoz minden évszak el nem jut. <p>b) Az utolsó játék után az utolsó hónaptábla tulajdonosok (12 gyerek) az osztálytábla elé állnak sorban tanári felszólításra.</p> <ul style="list-style-type: none"> - A helyükön maradt gyerekek hátat fordítanak az osztálytáblának. - A tanító egy hónaptáblát átrendez, a csoportok megkeresik közösen a hibát. - Az válaszol, akit a tanító felszólít. - A válaszolónak meg is kell indokolni, majd helyre kell állítani a helyes sorrendet. - A feladat többször megismétlődhet. 	<p>*motoros koordináció, a mozgás csoportos tervezése, szervezése szériális észlelési szerveződés, figyelmi folyamatok, figyelem tónusa, reakcióidő, szabálytartás, szabálykövetés, látási, hallási emlékezet, kiemelten: munkaemlékezet, beszédészlelés, megértés, a beszédfeldolgozás magasrendű folyamatai, minőségfogalmak, kiemelten: időtartamok, időfogalmak, szériális észlelési szerveződés, idői sorrendiség, téri irányok kódolása, felismerése, alkalmazása, figyelmi folyamatok, figyelem tónusa, szabálykövetés, szabálytartás</p>	<p>átrendezett elemek számossága</p>	<p>kooperatív csoportmunka</p>	<p>csoportmegbeszélés csoportos ellenőrzés</p>	<p>12 db hónaptábla</p>
				csoportmunka	csoportmegbeszélés, csoportkon-szenzus	

Változat	Lépések, tevékenységek (a mellékletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (mellékletben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
	<p>c) A hónapfelelős gyermekek a tanító utasítására körbe állnak és táblájukat kezükben a kör közepe felé tartják, hogy a kör tagjai lássák.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mőgójük állnak csoporttársaik. – A tanító a kör közepére egy (papír) nyilat helyez, és a hegyét az egyik évszakfelelős felé fordítja. – Tapsra elindul az óramutató járásával meg egyezően a belső kör, ellentétesen a külső. – Tapsra megáll a forgás. – A nyíl valamelyik táblára mutat. A tábla felelőse hangosan felolvassa a hónapot. A tábla felelőse mögötti gyermeknek kell megmondania, hogy a nyíllal kijelölt hónap melyik évszakhoz tartozik, ill. melyik évszak hányadik hónapja. 	<p>fogalmi gondolkodás, döntés gyorsasága kiemelten: szeriális, észlelési szerveződésen alapuló gondolati és fogalmi folyamatok pl. az időiséggel összefüggésben, általánosítás, konkretizálás, csoportosítás, egyenértékűség (tőszámnev), (sorszámnev), konkretizálás, csoportosítás, egyenértékűség abszolút mennyiség (tőszámnev) relatív pozíció (sorszámnev) beszédészlelés, megértés, beszédfeldolgozás felelősségvállalás*</p>	<p>az együttmozgás könnyítése kézfogással</p>	<p>frontális ellenőrzés</p>	<p>szóbeli, minőségi</p>	<p>hónaptáblák, papírnyíl</p> <p>hónaptáblák, papírnyíl</p>

Változat	Lépések, tevékenységek (a melléletekben részletesen kifejtve)	Kiemelt készségek, képességek	Célcsoport / A differenciálás lehetőségei	Tanulásszervezés		Eszköz (melléletekben: a feladatok, gyűjtemények, tananyag-tartalmak)
				Munkaformák	Módszerek	
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzése, értékelése*						
	<p>Évszakok–hónapok 2. A modulban szereplő kérdéseket, feladatokat a tanulók közösen, csoportkonszenzussal oldják meg, az ellenőrzés, értékelés a csoportellenőrzés formájában történik.</p>	<p>*gondolkodási és viselkedési stratégiák összehangolása, szociabilitás, segítségnyújtás, szociális észlelés, empátia, többszempontúság, koherencia, többféle viszonyítás állandó lehetősége: ütköztetés, frusztrációs tolerancia, vita*</p>				

MELLÉKLET

A FELDOLGOZÁS MENETE

I. Ráhangolódás,* a feldolgozás előkészítése	
Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>Az órai tanári feladat meghatározása:</p> <p>Trópusi eső</p> <p>a) A tanító ismerteti a feladatot: „Játsszuk azt, hogy trópusi esőben vagyunk! Esní kezd a trópusi eső.” „Mutatok egymás után hangot adó mozdulatokat, melyet egymás után át kell vennetek tőlem!” „Ha ügyesen utánoztok és betartjátok a sorrendet, trópusi eső közepén fogjátok érezni magatokat!”</p> <p>b) A tanító elkezdi a mozdulatsort, majd, ha a mozdulat a kör feléig elért, folytatja a második mozdulattal, míg az összes mozdulatot be nem mutatta. Mozdulatok sorrendje:</p> <ul style="list-style-type: none">– két tenyér összedörzsölése– egy kézzel csettintés– két kézzel csettintés– combok ütögetése– tapsolás– combok ütögetése– két kézzel csettintés– egy kézzel csettintés– két tenyér összedörzsölése– csend	<p>Az órai tanulói feladat meghatározása:</p> <p>– A gyermekek körben állnak.</p> <p>– Utánozzák az előttük álló mozdulatát.</p>

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>Tudatos csoportalakítás</p> <p>4 heterogén csoport alakítása</p> <p>A tanár ismerteti feladatot: „Az évszakok-hónapok feladatnál kiválasztott hónapfelelősök vegyék magukhoz a hónaptáblákat, és évszakok szerint rendeződjenek csoportba, majd üljenek le a kijelölt asztalukhoz!” „Válasszatok magatok mellé társakat azok közül, akik nem lettek felelősök!”</p> <p>Hónaptáblacsere</p> <p>A csoportok eredeti hónapfelelősei továbbadják az óramutató járásának megfelelő következő csoportnak a hónaptáblákat. A csoport felelősöket választ – új hónaptábla felelősök – szóvivő Azok lehetnek hónapfelelősök, akik eddig még nem voltak.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – A hónapfelelősök elveszik hónaptáblájukat, megkeresik a csoporttársaikat, majd leülnek egy asztalhoz. – A hónapfelelősök továbbadják táblájukat a másik csoportnak. – Az új hónapkártyákat szétosztják azok között, akik nem voltak még felelősök, majd közös megegyezéssel kineveznek maguk közül egy szóvivőt.
II. Az új tartalom feldolgozása*	
<p>Évszakok-hónapok 2.</p> <p>a)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Feladat ismertetése: „Találjátok ki, melyik évszakhoz tartoznak az újonnan kapott hónaptáblák!” „Állítsátok sorba azokat!” „Mondok egy évszakot, ennek az évszaknak a hónapfelelősei mondják el sorrendben hónapnevüket!” „Az óramutató járásával megegyezően a következő csoport ellenőrizze, helyes-e a sorrend!” „Ha helyes a hónapok sorrendje, adjátok tovább a hónaptáblát a következő csoportnak!” <p>A tanító az idősorrendben rákövetkező hónapot szólítja, a feladat az előzővel megegyezik. Ez a folyamat addig tart, amíg minden csoporthoz minden évszak el nem jut.</p>	<p>Az órai tanulói feladat meghatározása:</p> <ul style="list-style-type: none"> – A gyermekek csoportkonszenzussal megállapítják a kapott hónapokhoz tartozó évszakot. – A hónapfelelősök egymás után mondják hónapnevüket. A csoportok ellenőriznek, dicsérnek. – hónaptáblák átadása

Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>b) 12 perc</p> <ul style="list-style-type: none"> - Feladat ismertetése: <i>„A hónaptábla-tulajdonosok (12 gyerek) álljanak az osztálytábla elé!”</i> <i>„A helyükön maradt gyerekek fordítsanak hátat az osztálytáblának!”</i> A tanító egy hónaptáblát átrendez. <i>„Forduljatok vissza a tábla felé!”</i> <i>„Mi változott meg a sorozatban, válaszotokat indokoljátok!”</i> <p>c)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Feladat ismertetése: <i>„A hónapfelelős gyermekek fogják kezükbe hónapkártyájukat, és alkossanak egy kört úgy, hogy a hónapok sorrendben legyenek!”</i> – a tanító segít, ha szükséges. <i>„Tartsátok magatok előtt a kártyát, hogy a többiek jól lássák!”</i> <i>„A csoporttársak álljanak a hónapfelelősök mögé!”</i> <i>„A külső körben és a belső körben is fogjátok meg egymás kezét!”</i> <p>A tanító a kör közepére egy (papír)nyilat helyez, és a hegyét az egyik évszakfelelős felé fordítja.</p> <p><i>„Ha tapsolok, a belső kör induljon el az óramutató járásával megegyezően, a külső kör ellentétesen!”</i> – a tanító segít az indításban. <i>„Tapsra megáll a forgás.”</i> <i>„Amikor megálltok, a nyíl valamelyik táblára mutat. A tábla felelőse hangosan olvassa fel a hónapot! A tábla felelőse mögötti gyermeknek kell megmondania, hogy a nyíllal kijelölt hónap melyik évszakhoz tartozik, ill. melyik évszak hányadik hónapja.”</i> <i>„A többi gyermek ellenőrzi, jót mondott-e!”</i></p> <p><i>„A játékot többször is eljátsszuk.”</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - A csoportok megkeresik közösen a hibát. - A felszólított gyermek válaszol, indokol. <ul style="list-style-type: none"> - Külső és belső körök megalakulása irányított módon. <ul style="list-style-type: none"> - Tapsra elindulnak a körök a megfelelő irányba. <ul style="list-style-type: none"> - A kijelölt gyermek megmondja, hogy a hónap mely évszak, hányadik hónapja. <ul style="list-style-type: none"> - Az osztály többi tagja ellenőrzi, javít, dicsér.

III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzése, értékelése*	
Tanári tevékenység	Tanulói tevékenység
<p>Az órai tanári feladat meghatározása:</p> <p>Évszakok–hónapok 2. A csoportos ellenőrzés, értékelés feltételeit a tanító a tevékenységek végén elmondja, eszerint ellenőriznek, értékelnek a csoportok</p>	<p>Az órai tanulói feladat meghatározása:</p> <p>A modulban szereplő kérdéseket, feladatokat a tanulók közösen, csoportkonszenzussal oldják meg, az ellenőrzés, értékelés csoportellenőrzés formájában történik.</p>